

MIÉRT ÉPPEN MÁJUS ELSEJE A MUNKA ÜNNEPE?

AZ AMERIKAI MUNKÁSMOZGALOM

A XIX. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN

Berczeli-Nemcsényi Alex

SZTE BTK Történeti Intézet

Újkori Egyetemes Történeti és Mediterrán Tanulmányok Tanszék

Munkásmozgalom, május elseje, a munka ünnepe – ma már ezek a fogalmak elsősorban úgy szerepelnek a köztudatban, mintha a szovjet érához kötődnének. Ez első olvasatra természetes is, hiszen a rendszer munkásközpontúsága miatt ezeket a fogalmakat a propaganda magáévá tette. Ma is az a népi ünnepély jelleg a legjellemzőbb a május elsejékre, amely az előző rendszernek köszönhetően rajtuk maradt. Azonban az események gyökere nem a bolsevik Oroszországban, hanem inkább nyugaton, az Amerikai Egyesült Államok történetében keresendő. Dolgozatomban a fő kérdések, amelyeket igyekszem körbejárni, hogy az 1861-től 1865-ig tartó polgárháború után az amerikai munkásmozgalom hogyan szerveződött újjá, milyen tényezők segítettek elő, hogy a társadalomnak ez az új rétege egységesen tudjon fellépni, és, hogy milyen út vezetett addig az eseményig, amely miatt ma május elsejét ünnepeljük. Kutatásomat elsősorban a magyar szakirodalomra és angol nyelvű írásokra alapozva folytatom, emellett pedig elsődleges források elemzésével is igyekszem fontos részletekre rávilágítani.

Már a polgárháború előtti években megfigyelhető volt, hogy Észak és Dél gazdasági fejlettsége egyre inkább elvált egymástól és a gazdasági ellentétek lassan politikai ellentétekké is váltak. Dél ültetvényes mezőgazdaságra rendezkedett be, azt fejlesztette, Észak pedig az iparra fektette a nagyobb hangsúlyt. Az ipari termelést is elősegítő találmányok 93 százaléka a szabad – nem rabszolgatartó – államokban született meg, így ezek is Észak előnyére váltak. (Hahner, 2010:252) A háború kirobbanásakor az ország teljes ipari termelésének csupán a tized részét tették ki a Délen előállított iparcikkek. Ebből is látszik, hogy az ipari kapacitásnak döntő szerep jutott Északon és a háború szolgálatába tudták azt állítani (Degler, 1993:133). A

Miért éppen május elseje a munka ünnepe?

polgárháború az Unió győzelmével zárult, és tétje leginkább az Amerikai Egyesült Államok egysége, fő kérdése pedig az afroamerikaiak jogainak rendezése volt. Ezután kezdetét vette az ország újraegyesítése, ami nem volt zökkenőmentes.

Egyes történészek a polgárháborút a „*második amerikai forradalom*”-nak nevezik, amit azzal magyaráznak, hogy a gazdasági fejlődést a háborús gépezet, a pénzügyi rendszer, a háborús termelés, vagy az olyan intézkedések, mint például a magas védővám és a pénzügyi stabilizáció biztosították. (Sellers et al, 1995:199) Valóban, a déli államok vezetőinek távozása után a republikánus többségűvé váló Kongresszuson Lincoln elnök több, addig halogatott, a gazdaságot érintő törvényt tudott keresztülvinni. Elfogadták az 1861-es Morill-féle, majd a későbbi 1862-es és 1864-es vámtörvényeket, amelyek az ipart védték, az 1862-es telepes törvénnyel (*Homestead Act*) földhöz juttatták a farmerokat, ezenkívül átalakították a bankrendszert, létrehozták a nemzeti bankot és 1863-ban már nemzeti papírpénzt adtak ki. (Hahner, 2006:139) Ezeknek az intézkedéseknek a fényében a polgárháború valóban forradalminak tekinthető, egyrészt, mert a frontok ellátása megnövelte a keresletet az iparcikkekre, másrészt pedig a rabszolgák felszabadításával nagyarányú szabad munkaerő jelent meg.

A polgárháború utáni rendezésre és a politikai rekonstrukcióra vonatkozóan Abraham Lincolnnak, az Egyesült Államok elnökének mérsékelt elképzelései voltak. Egyrészt, a Konföderáció főtisztviselőinek kivételével mindenki számára általános amnesztiát hirdetett volna, és a rabszolgaság felszámolásától eltekintve a vagyonától sem fosztott volna meg senkit sem. A szakadár államok visszakaphatták önkormányzatukat, ha az 1860-ban szavazati joggal rendelkezők 10 százaléka hűségesküt tett az Uniónak (Hahner, 2006:141), A Délen uralkodó társadalmi rendet nem akarta radikálisan felborítani, így csak azok az afroamerikaiak kapták volna meg a politikai jogokat, akik bizonyos fokig műveltek voltak és az Unió seregében is harcoltak. Szám szerint a Délen élő 4,5 millió afroamerikaiból mintegy 300 000-en harcoltak az északiak oldalán, tehát ők kaptak polgárjogot.

Azonban a rekonstrukció félresiklott Abraham Lincoln 1865. április 15-én bekövetkezett halála után, ugyanis utóda, a demokrata párti Andrew Johnson, aki korábban alelnöke volt, szembekerült a Republikánus Párt radikális szárnyával, és képtelen volt a kormányzatot az irányítása alatt tartani. (Hahner, 2010:262) Így a rekonstrukció vezetését 1867-től kezdődően a radikális szárny vette át, hiszen az 1866-os kongresszusi választásokat a republikánusok nyerték. Így Johnson elnök hiába vétőzta

meg a kongresszusi rekonstrukció törvényeit, ellenvetéseit a kamara kétharmados döntésekkel érvénytelenítette (Hahner, 2006:147). Az egykori Konföderáció területét északi katonák szállták meg, a vagyonos, vezető politikai rétegtől politikai jogokat vontak meg, s az államokat olyan új alkotmányok elfogadására kényszerítették, amelyek biztosították a rabszolgák polgári és politikai jogait (Hahner, 2010:263). Az utolsó északi csapatokat 1877-ben vonták ki Délről, ahol ezt követően az afroamerikaiakat ismét kiszorították a politikai életből. Így tulajdonképpen a politikai rekonstrukció kudarccal zárult.

A polgárháború után Dél még mindig a mezőgazdaságát fejlesztette. Mivel a polgárháború alatti harcok javarészt a Konföderáció területén zajlottak, így itt volt a legnagyobb az anyagi kár. A megművelhető földek jó része parlagon hevert, Dél ipara majdnem teljesen megsemmisült, a városok romokban heverték és tönkrement a vasúthálózat is (Sellers et al., 1995:189). A terület munkaerőrendszerét majdnem teljesen felszámolták, nem volt beruházható tőke sem, és ez a termelés visszaesésén is meglátszott. Míg 1861-ben a déli államok legfontosabb mezőgazdasági termékéből, a gyapotból 5 740 000 bálát szüreteltek, addig 1866-ban csak 1 900 000-et (Siklósi, 1964:192). A polgárháború után a déli városokba költöző új, afroamerikai, immár polgári jogokkal rendelkező réteg nemcsak, hogy nem tudott érvényt szerezni újonnan megszerzett jogainak, de e jogok gazdasági alapjait sem tudták megteremteni, hiszen földet, tulajdont nem szerezhettek. Így gazdasági, politikai, intellektuális és kulturális téren is a fehér lakosság maradt fölényben (Hahner, 2010:263).

Bár a rekonstrukció kudarcba fulladt, a továbbiakban az ültetvényes rendszer már nem volt működtethető. Dél vezetői felismerték, hogy az ipar fejlesztését a már meglévő gyapottermelésre kell alapozni (Degler, 1993:262). Számos északi textilgyár költözött Délre, ahol a gyárak köré épültek a városok és nem fordítva.

A polgárháború lezárása után vette kezdetét a gazdaság lassú átállása a mezőgazdaságról az iparra. Az 1870-es, 1880-as években a gazdasági növekedés legfőbb mozgatója a vasútépítés fellendülése volt, a többi ág csak hozzá kapcsolódva tudott fejlődni (Sellers et al, 1995:201). Az üzleti élet intézményesítésében élen jártak a vasutak építetői. Hatalmas tőkemennyiséget halmoztak fel, úgy tűnt, mintha a vasút építése táplálta volna a gazdaság fejlődését. Közös céllá vált ez a vállalkozás, egy egységes nemzeti összefogás alapján jelentette a gazdaság motorját, egyaránt investáltak bele külföldi és belföldi tőkét. A szövetségi, állami, helyi kormányoktól és hatóságoktól a vasúttársaságok különböző formákban,

Miért éppen május elseje a munka ünnepe?

összesen 130–500 millió dollárnyi segítséget kaptak (Degler, 1993:249). A belföldi támogatással majdnem egyenértékű volt az európai tőke beáramlása. A vasutak építésénél nemcsak a külföldi tőkét s a technikai vívmányokat használták fel, hanem rengeteg, az Egyesült Államok határain túlról érkező, főként ír és kínai munkást is alkalmaztak (Siklósi, 1964:207). A vasút elsődleges gyakorlati haszna a közlekedés felgyorsítása, s a gazdasági központok összekötése volt, így létrejöhetett a nemzeti piac.

A mezőgazdaság már a vasút forradalmát megelőzően is fejlődött, s így a fejlődés ott volt először tetten érhető. A polgárháború után a mezőgazdasági gépek elterjedésével a termelés is nőtt, annak ellenére, hogy sok fiatal és munkaképes farmer vett részt a polgárháború harcaiban. Az aratógép, amely leginkább meggyorsította a munkát, lassan megszokott látvány lett, 1865-ben már 250 ezer aratógép segítette a mezőgazdasági termelést (Siklósi, 1964:192). A vasút alá dolgozott tulajdonképpen a nehézipar is, mivel az építéshez szükséges nyersanyagot, eszközöket – például vagonokat, síneket – helyben állították elő, illetve az Európából hozott technológiák helyett már az amerikai találmányok használata került előtérbe, és ezek szintén a gazdasági fejlődést szolgálták. Így a kérdés már nem az volt, hogy „hogyan takarékoskodjunk az erőforrásainkkal”, hanem az, „hogyan aknázzuk ki azokat”.

A polgárháború utáni években az Egyesült Államok egyre inkább kivette a részét a világ ipari termeléséből: míg 1860-ban csupán 15 százalékát, addig 1870-ben már 23, 1881–1885 között pedig a 29 százalékát adta. (Siklósi, 1964:205) Ebben a gyorsan fejlődő korszakban a *laissez faire* elve érvényesült, olyanformán, hogy az állam nem avatkozhatott be a gazdaság működésébe, a verseny szabad volt a cégek között, de mindez kiegészült azzal, hogy a versengés során kialakult különbségek gazdagok és szegények között állandó jellegűek lettek. (Sellers et al., 1995:232) Ez a közeg – amely az egyéniség szerepét, a vállalkozás fontosságát hirdette – kedvezett a nagyvállalati viszonyok, a monopolkapitalizmus kialakulásának, amely során kialakult a tömegtermelés. A hatalmas, piacuraló cégek két módon, *horizontális* és *vertikális integrációval* alakulhattak ki. A *horizontális integráció* az, amikor egy cég csak a termék gyártását monopolizálja, a *vertikális integráció* pedig azt jelenti, amikor már a termelés és elosztás egyes területeit kapcsolja össze egy cég. Ezekre az integrációs formákra az egyik legjobb példa, amikor 1882-ben John D. Rockefeller társaival együtt létrehozta a *Standard Oilt*. Először az egyes olajfinomítók hagytak fel a kartell jellegű egyezkedésekkel és egyesültek, majd ez a cég az egész iparágban minden vállalatot magához láncolt, így az olaj kitermelésétől indulva a

hordógyártáson át piacvezető vállalattá vált (Urbán, 2005:645). Ennek következménye, hogy a kisvállalkozók tönkre mentek, a munkásokat pedig egyre nagyobb tömbökben kezdték alkalmazni. Végso soron a *laissez fair* légkörét maga a kormányzat biztosította, hiszen a gazdaság fellendítésének érdekében bizalmas légkört kellett teremtenie. Több politikus és protestáns egyházi vezető is magáévá tette ezt a retorikát, és hirdette, hogy az elv egyszerre törvénye Istennek és a tudományoknak, így a vagyonosabb réteg, s a szegények közötti szakadék egyre inkább növekedett (Degler, 1993:265).

Bár már a polgárháború előtt is voltak különböző munkásszervezetek, az utána következő gyorsütemű gazdasági fejlődéssel járó változások elősegítették a munkásmozgalom újraszerveződését. A polgárháború előtti szervezeteket is az ipari termelés hangsúlyosabbá válása indította el, már ekkor megjelent a városi munkásosztály mint új társadalmi réteg. Az 1820-as, 1830-as években először a cipészek, szabók és építőmunkások hozták létre érdekvédelmi szervezeteiket (Cahn, 1972:62). Jól példázza a polgárháború előtti szervezettséget, hogy a világ első szakszervezeti újságja 1828 és 1831 között Philadelphiában jelent meg *Mechanics' Free Press* címen (Siklósi, 1964:150). Az iparban dolgozók nagy része Európából érkezett bevándorló volt. 1820 és 1860 között mintegy 5 millió ember lépett Amerika földjére és a külföldi jó része az északi és keleti-parti, szabad államokban telepedett le és ott vállalt munkát (Siklósi, 1964:149). A nagyszámú Európából, azon belül is főként a német területekről érkező bevándorló révén azonban nemcsak olcsó munkaerő érkezett, hanem az ott kialakult eszmék is, így például Karl Marx és követőinek nézetei. Az Egyesült Államok első munkásszervezetei az európai emigránsok és az amerikai polgárok kooperációjával születtek meg és kezdték meg működésüket (Foster, 1953:29).

A munkások egzisztenciális helyzetét a polgárháború utáni korszakban is leginkább a létbizonytalanság jellemezte. A szakképzetlen munkások 1-1,5 dollárt kerestek naponta, de a szakképzett munkások sem kerestek sokkal többet – ez a kereset a megélhetéshez éppen elegendő volt, de nagyobb kiadásokat már nem tudtak belőle fedezni (Sellers et al., 1995:236). A foglalkoztatásszabályait nem foglalták törvénybe, így a munkakörülmények gyakran nem voltak biztonságosak, és a munkaidő is szabályozatlan volt – gyakran 11-12 óra egy átlagos munkanapon (Siklósi, 1964:209). A technológiai fejlődés okán és az Európából érkező bevándorlók jelentette olcsó munkaerő miatt a munkások könnyen pótolhatóvá váltak. 1860-1910 között mintegy 23 millió emigráns lépett az Egyesült Államok

Miért éppen május elseje a munka ünnepe?

földjére, főként az európai 1848-as forradalmak után, s ezek jó része a városokban telepedett le és szolgáltatta a gyárak szakképzetlen munkásait (Urbán, 2005:645).

A munkások és a vagyonosabb réteg közötti ellentétet a kül- és belvárosok fejlődésének különbsége is jól mutatja. Az ipari fejlődés egyre inkább megnövelte a városok lakosságát, sokan a vállalkozások lehetősége miatt költöztek be, azonban a munkások számára épített bérházakat a túlzásfoltosság, rossz infrastruktúra és szellőzés, valamint a tűzveszélyesség jellemezte (Urbán, 2005:646). Ezzel szemben a közlekedés új formái lehetővé tették, hogy a módosabb réteg kiköltözhessen a zöldövezeti, jól felszerelt külvárosokba, így annak tagjai elszigetelődtek a zsúfolt belvárosoktól (Sellers et al., 1995:233).

A polgárháború utáni korszakban a munka, a munkaerő szabadon adható-vehető árucikké vált, s a mögötte lévő emberről elfeledkeztek. Az a közeg, amely a vállalkozásoknak kedvezett, segítette a munkásokat, hogy újra szervezett formában képviseljék az érdekeiket (Urbán, 2005:646). A polgárháború utáni szakszervezeteket az első munkásszervezetek idealizmusa jellemezte, nem tették magukévá európai társaik antikapitalista retorikáját. Sőt, elfogadták a magántulajdon létezését és a profitorientált társadalmat, csak éppen saját helyzetükkel nem voltak elégedettek (Sellers et al., 1995:237). A munkásmozgalom programjában a legfontosabb helyen a 8 órás munkanap kiharcolása szerepelt; az összes többi követelés – mint a bérek növelése, a szociális-egészségügyi rendszer kiépítése, a foglalkoztatás törvénybe iktatása – csak ez után következett (Siklósi, 1964:211). A polgárháború után alakult három legnagyobb munkásszervezet: a Nemzeti Munka Unió, a Munka Lovagjai és az Amerikai Munkásszövetség széles értelemben vett reformista szervezetek voltak (Sellers et al, 1955:236).

1866. augusztus 20-án megnyílt az Egyesült Államok első munkáskongresszusa, ahol 60 ezer szervezet mintegy 60 képviselője jelent meg. Ezen a kongresszuson alapította meg William H. Sylvis a Nemzeti Munka Uniót, a *National Labor Union* (Cahn, 1972:114). A szervezet szövetségi szinten próbálta egyesíteni a helyi munkásszervezeteket, így Országos Munkásszövetség néven is előfordult (Urbán, 2005:646). A szervezet fő célja a 8 órás munkanap kiharcolása volt, emellett programjukba vették a munkásszövetkezetek létrehozását és a szakképzettséggel nem rendelkező munkások képviseletét is. Úgy tűnik, a szervezett képviselet megvalósítása sikeres volt, ugyanis 1869-ben csaknem 600 000 tagja volt (Siklósi, 1964:211-213). A gazdasági fejlődéssel járó válságok azonban

megviselték ezt a szervezetet. A 19. század második felében három kisebb gazdasági válság zajlott le – egy 1873-ban, egy az 1880-as években és egy 1893-ban –, s a National Labor Union az 1873-as válság után széthullott (Hahner, 2010:223).

Az 1873-as válság jóval kevésbé hatott a második legnagyobb szervezetre, a Munka Lovagjaira, amely ekkor még illegálisan működött (Urbán, 2005:646). 1869-ben alapította egy kisebb csoport, *Noble Order of the Knights of Labor*, azaz a Munka Lovagjainak Nemes Rendje néven (Cahn, 1972:115). Eleinte titkos, illegális szervezetként működött, csak az 1877-es nagy vasutassztrájkot követően, 1878-ban vált nyílt testületté (Foster, 1953:79). Hasonlóan elődjéhez, a Nemzeti Munkaunióhoz, az 1878-ban nyilvánosságra hozott programjának markáns elemét képezte a 8 órás munkanap bevezetése:

„XIV. Hogy a napi munkaidő 8 órára csökkenjen, hogy a munkásoknak több idejük legyen társas szórakozásra és szellemi fejlődésre, és hogy maguk lássák hasznát azoknak a munkát megtakarító gépezeteknek, amelyeket saját eszköz teremtett.” (Urbán, 1997:229).

A szervezet idealizmusára jellemző, hogy vallotta: a munkásoknak szüksége van arra, „IV. Hogy termelő- és elosztó szövetkezeteket létesítsünk.” (Urbán, 1997:228) A korszak nagyvállalati viszonyai között ez azonban megvalósíthatatlan volt. Az idealizmust jól mutatja még, hogy a Munka Lovagjai 1884-es szabályzata kimondta: „A sztrájkok a legjobb esetben is csupán időleges megkönnyebbülést hozhatnak”, tehát nem tették magukévá az olyan radikális eszközöket, mint a sztrájk, vagy a szabotázs, hanem békés úton próbáltak érvényt szerezni követeléseiknek (Degler, 1993:2729). A szervezet különlegessége volt, hogy a munkások mellett nők és afroamerikaiak is tagjai lehettek, de nem engedte, hogy csatlakozzanak hozzájuk a szeszkereskedők, a bankárok, az ügyvédek s az orvosok (Cahn, 1972:115). Népszerűségét mutatja, hogy tagsága folyamatosan nőtt, s 1886-ban már 700 000 fő csatlakozott a Munka Lovagjaihoz, így tulajdonképpen az Egyesült Államok legnagyobb szervezetévé vált (Foster, 1953:80).

Samuel Gompers 1881-ben Pittsburgben alapította meg az *American Federation of Labort*, azaz az Amerikai Munkásszövetséget, a Munka Lovagjainak tulajdonképpen a riválisaként (Cahn, 1972:137). Országos szervezet volt ez is, s célkitűzése nagyjából megegyezett ellenfele programjával, azaz a munkások helyzetének javításával:

Miért éppen május elseje a munka ünnepe?

„Kérdés: Önök jobb élelmet és ruházatot, jobb lakhatást akarnak?

Felelet: Igen, jobban akarunk öltözködni, jobban akarunk élni és általában jobb állampolgárok akarunk lenni.” (Urbán, 1997:241)

Azonban programjukat sokkal radikálisabb módon, a lehető legrövidebb idő alatt szeretnék volna megvalósítani:

„Kérdés: A végső céljuk iránt érdeklődöm. Felelet: Nekünk nincs semmiféle végső célunk. [...] Csupán olyan feladatok teljesítéséért harcolunk, amelyek azonnal – néhány év leforgása alatt – megvalósíthatók.” (Urbán, 1997:241)

Az alapító mindent megtett, hogy érdekeit érvényesíteni tudja, nem riadt vissza az olyan eszközök alkalmazásától sem, mint a sztrájk, bojkott, vagy éppen a szabotázs (Sellers et al, 1995:237). Az egyik legsikeresebb és legtovább fennálló szervezet volt, s Samuel Gompers már politikai szerepet is vállalt (Degler, 1993:275).

A kormány által is támogatott gyárosok és munkáltatók gyakran nem nézték jó szemmel, sőt, valahol még ellenségesen is viszonyultak az érdekképviseleteiket kialakító munkásokhoz, s létrehozták a saját szervezeteiket, az Általános Menedzserszövetséget (*General Manager's Association*) és a Gyárosok Nemzeti Szövetségét (*National Association of Manufacturers*). Emellett a 19. század második felében lezajlott válságok, a munkaadók által alkalmazott besúgók, sztrájktrőrök mind nehezítették a szervezett fellépést (Sellers et al, 1995:236). Ennek ellenére folyamatosak voltak kisebb-nagyobb sztrájkok, amelyek gyakran erőszakos összecsapásokhoz vezettek, s a milíciát is ki kellett vezényelni (Urbán, 2005:647).

A legnagyobb sztrájkot az Amerikai Munkásszövetség hirdette meg, 1886. május elsejére, Chicagóba, a 8 órás munkanap bevezetéséért. Bár a sztrájkot az ország egyik legnagyobb szervezete, a Munka Lovagjai ellenezte (Foster, 1953:83), a nagy ipari központokban – mint Chicago, New York, Pittsburgh, Saint Louis, Boston, Baltimore és Milwaukee – nagyjából 300-350 000 munkás szüntette be a munkát és vonult utcára (Cahn, 1972:143). A munkabeszüntetéseknek helyi szinten volt ugyan foganatja, de a Kongresszus még mindig nem tűzte napirendre a kérdést, így folytatódtak a megmozdulások május másodikán és harmadikán is. A gyárosok sztrájktrőröket alkalmaztak, és a munkások s rendőrök közötti összetűzéseknek már halálos áldozatai is voltak (Siklósi, 1964:261). Május negyedikén Chicagóban – ahol mintegy 80 ezer munkás vett

részt a megmozdulásokban – egy csendes tiltakozó gyűlést szerveztek (Cahn, 1972:145). Mivel ez már békés megmozdulás volt, így a Munka Lovagjai szervezet, amely nem tekintette eszközének sem a sztrájkokat, sem a szabotázst, az élére állt a rendezvénynek (Siklósi, 1964:261). Azonban egy provokátor bombát robbantott a tömegben, amelynek egyaránt áldozataivá váltak a tiltakozó munkások, a kivezényelt rendőrök és civilek is (Cahn, 1972:146).

Amájusnegyedikeseményekfordulópontot hoztak szervezett amerikai munkásmozgalom életében. Ekkorra már csak két nagy érdekvédelmi szervezet, a Munka Lovagjai és az Amerikai Munkásszövetség fogta egybe az egyes szakszervezeteket. Mivel ezekben az években a *Knights of Labor* volt a legnagyobb szervezet az Amerikai Egyesült Államokban, az incidens okán a közvélemény ellene fordult, s a támadások miatt tagsága csökkent, és az 1893-as válság végére fel is oszlott (Sellers et al, 1995:236). Az 1886-os események után helyét egyre inkább a Samuel Gompers vezette radikálisabb Amerikai Munkásszövetség vette át (Cayton, 2006:278).

Az 1886 májusában, Chicagóban lezajlott eseményeknek megvolt a nemzetközi visszhangja is. 1889-ben Párizsban megnyitották a II. Internacionálét, amely a munkásmozgalom szervezésének nemzetközi fóruma volt, s itt hoztak döntést arról, hogy 1890-től kezdődően világszerte emlékezzenek meg május elsejéről, mint a munka ünnepéről (Foster, 1953:84). Dolgozatomban igyekeztem azokra a tendenciákra rávilágítani, amelyek az Egyesült Államok gazdaságát jellemezték a polgárháború utáni időszakban, s bemutatni azt, hogy a gazdasági fejlődés során milyen változásokon ment keresztül a társadalom. Az 1886-os, Haymarket téri események, amelyek emlékére ma május elsejét ünnepeljük, bizonyos tekintetben a csúcspontját jelentették a 19. század második felében lejátszódó folyamatoknak.

Irodalomjegyzék

Források

- A Munka Lovagjai szervezet alapszabályai.* In: Urbán, Aladár: Dokumentumok az Egyesült Államok történetéhez 1774–1918. Budapest 1992.
- Az American Federation of Labor programja.* In: Urbán, Aladár: Dokumentumok az Egyesült Államok történetéhez 1774–1918. Budapest 1992.

Szakirodalom

- Cahn, William*: A Pictorial History of American Labor; New York 1972.
- Cayton, Andrew R. L.*: The Middle West; In: Barney, William L. (szerk.): *A Companion to 19th-Century America*. Blackwell Publishing 2006.
- Hahner Péter*: Az Amerikai Egyesült Államok 1861 és 1914 között. In: Bebesi György (szerk.): *A hosszú 19. század rövid története*. Pécs 2010.
- Deglet, Carl, N.*: Az élő múlt. Milyen erők formálták Amerika mai képét? Budapest 1993.
- Foster, William Z.*: Az Egyesült Államok Kommunista Pártjának története. Budapest 1953. ang. eredetit ford.: Gábor, Jozefa: *William Z. Foster: History of the Communist Party of the United States*. New York 1952.
- Hahner Péter*: Az Egyesült Államok elnökei. Budapest 2006.
- Sellers, Charles/May, Henry/McMillen, Neil R.*: Az Egyesült Államok története. Budapest 1995.
- Siklósi Mihály* (ford.): Az Egyesült Államok története I. Budapest 1964.
- Urbán Aladár*: Az Amerikai Egyesült Államok; In: Vadász Sándor (szerk.): *19. századi egyetemes történelem 1789-1914*. Budapest 2005.